

Økonomisk Revue.

Pengemarkedet. — Møntkonference i de romanske Stater. — Centralasiatisk Jærnbane. — Budgetter. — Toldsagen.

Pengemarkedets Karakter, siden vi sidst skrev, kan betegnes med ét Ord: Aprilsvejr! Op og ned er det gaact; Uro og Ustædighed har været det Gjennemgaaende. Hausse og Baisse, Pengeknaphed og Pengerigelighed, Diskontoforhøjelser og Diskontonedsættelser have afvexlet med hverandre.

England udmærker sig ganske vist altid ved sine Diskontosvingninger; men sjelden have de dog i saa kort et Tidsrum været saa stærke som denne Gang. Den 7 November havde Diskontoen naaet 9 pCt.; men denne radikale Forhøjelse viste sig probat: Penge strømmede paany til Banken, og d. 20 November kunde denne nedsætte Diskontoen til 8 pCt. Ugedagen derefter nedsattes den med 2 pCt. til 6 pCt. og herpaa fulgte der ny Nedsættelser til 5 og 4¹/₂ pCt. At disse Diskontosvingninger have maattet afficere Markederne, ikke alene det engelske, er selvfølgeligt. Kan der imidlertid gjøres Noget for at undgaa dem? Dette er naturligvis meget tvivlsomt; men den Regelmæssighed, hvormed de høje Diskontosatser indfinde sig i Aarets sidste Maaneder, synes dog at tyde paa, at det ikke ene er Tilfældet, der raader her. Den engelske Bank har siden Bankakten af 1844 i Alt 13 Gange sat sin Diskonto op til 7 pCt. eller derover: 5 Gange har den været 7 pCt., 3 Gange 8 pCt., 3 Gange 9 og 2 Gange 10 pCt. Det er navnlig Oktober, der er farlig: Oktober 1847 sattes Diskontoen op til 8, Okt. 1855 7, Okt. 1856 7, Okt. 1865 7; ogsaa

Økonomisk Revue.

Pengemarkedet. — Møntkonference i de romanske Stater. — Centralasiatisk Jærnbane. — Budgetter. — Toldsagen.

Pengemarkedets Karakter, siden vi sidst skrev, kan betegnes med ét Ord: Aprilsvejr! Op og ned er det gaact; Uro og Ustædighed har været det Gjennemgaaende. Hausse og Baisse, Pengeknaphed og Pengerigelighed, Diskontoforhøjelser og Diskontonedsættelser have afvexlet med hverandre.

England udmærker sig ganske vist altid ved sine Diskontosvingninger; men sjelden have de dog i saa kort et Tidsrum været saa stærke som denne Gang. Den 7 November havde Diskontoen naaet 9 pCt.; men denne radikale Forhøjelse viste sig probat: Penge strømmede paany til Banken, og d. 20 November kunde denne nedsætte Diskontoen til 8 pCt. Ugedagen derefter nedsattes den med 2 pCt. til 6 pCt. og herpaa fulgte der ny Nedsættelser til 5 og $4\frac{1}{2}$ pCt. At disse Diskontosvingninger have maattet afficere Markederne, ikke alene det engelske, er selvfølgeligt. Kan der imidlertid gøres Noget for at undgaa dem? Dette er naturligvis meget tvivlsomt; men den Regelmæssighed, hvormed de høje Diskontosatser indfinde sig i Aarets sidste Maaneder, synes dog at tyde paa, at det ikke ene er Tilfældet, der raader her. Den engelske Bank har siden Bankakten af 1844 i Alt 13 Gange sat sin Diskonto op til 7 pCt. eller derover: 5 Gange har den været 7 pCt., 3 Gange 8 pCt., 3 Gange 9 og 2 Gange 10 pCt. Det er navnlig Oktober, der er farlig: Oktober 1847 sattes Diskontoen op til 8, Okt. 1855 7, Okt. 1856 7, Okt. 1865 7; ogsaa

November er slem: November 1857 10 pCt., Nov. 1872 7, Nov. 1873 9. De øvrige høje Diskontosatser falde saaledes: Febr. 1861 8, Debr. 1863 8, Maj 1864 9, Septbr. 1864 9, Maj 1866 10 og Juni 1873 7 pCt.

Frankrig, hvis Pengemarked ellers i længere Tid har vidst at bevare en uafhængig Stilling og uden at bryde sig om Yderverdenen kun haft Øjet fæstet paa de vanskelige indre politiske Forhold, maatte denne Gang lystre det fra England givne Signal, og Diskontoen gik op til 7 pCt.; men næppe begyndte den engelske Bank sine Nedsættelser, før den franske fulgte Exemplet: Diskontoen sattes ned først til 6 og saa til 5 pCt.

I Tyskland har Markedet ikke kunnet beslutte sig til, hvad det skulde vælge: Baisse eller Hausse. Det ene Øjeblikke mærke Udsigter ere blevne afløst af det næste Øjeblikke lyse Udsigter. — Den østrigske Børs har haft Haabet om Stats-hjælp at glæde sig ved, men om den paa nogen alvorlig og varig Maade kan hjælpes herved, er maaske mere tvivlsomt.

Heller ikke Efterretningerne fra Amerika have udmærket sig ved Stadighed. I Begyndelsen meldtes der kun om ny Falliter, og navnlig gjorde da Efterretningen om det store Manufakturfirma Claffins Fallit et stærkt Indtryk. Med disse Falliter fulgte der en gjennemgaaende Arbejdsløshed, der truede med at antage en meget betænkelig Karakter. De sidste Efterretninger have dog atter været bedre.

Hvad endelig Danmark angaar, saa satte Nationalbanken fra den 10 Nov. af sin Diskonto til 6 à 6½ pCt., hvilket jo efter vore smaa Forhold er ret antageligt. Selv om der ikke ligger noget Smittende i Exemplet, saa er det dog ganske forklarligt, at vi kunde føle os foranledigede til en Diskontoforhøjelse, da den sene Høst ved at forhale Tilførselen af Midler til Markedets Dækning maatte give Begjæret efter Penge en forholdsvis stærk Karakter. Efter at Terminen, der udmærkede sig ved en betydelig Pengeefterspørgsel, netop nu er ovre, har Banken dog paany nedsat Diskontoen til 5 à 5½ pCt. — Af Aktieselskaber er der i den seneste Tid fremtraadt et nyt, nemlig «Albertis Svovlsyrefabrik», hvis Kapital er ansat til

325,000 Rdl., og skal være fuldt indbetalt d. 1 Marts 1874. Fremdeles er der af Landmandsbankens 1ste Serie $4\frac{1}{2}$ pCts Hypothekobligationer blevet udbudt en ny Emission paa $1\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. der tilbagebetales med 110 Rdl. for hver 100 Rdl. Paalydende.

— Ikke mindre end paa det politiske har Tyskland siden 1872 ogsaa paa det økonomiske og kommercielle Omraade faaet en det øvrige Evropa dominerende Magt. Den mægtige Handelsstat England har den dybeste Respekt for Tyskland, og det er i engelske Handelsblade jævnlig blevet udtalt, at det engelske Pengemarkeds Skæbne afgang af Tysklands Naade og Barmhertighed. Ja, for den vanskelige Krisis, England nys har gennemgaaet, faar Tyskland en væsentlig Skyld. Men hvem der betragter Tyskland med ikke mindre ængstelige Blikke, det er dets Naboer: Frankrig, Belgien og Schweiz.

Det er Læserne bekjendt, at da Tyskland for at Par Aar siden begyndte at tænke paa en Reform af sit Møntvæsen, blev det navnlig fra fransk Side stærkt opfordret til at antage det i Frankrig, Belgien, Schweiz, Italien o. fl. Lande gjældende Franksystem. Tyskland vilde imidlertid ikke gjøre Sit til den europæiske Møntenheds Gjennemførelse; det foretrak at gaa sine egne Veje, og ihvorvel det ikke besluttede strax at lade sin Sølvmøntfod afløse af den enkelte Guldmøntfod, saa satte det sig dog denne som det endelige Maal, hvorimod den dobbelte Guld- og Sølvmøntfod, der foreløbig indførtes, kun skulde være en Overgang. Denne Beslutning kom de til den latinske Møntkonvention hørende Stater mindre belejlig, og de maatte føle sig opfordrede til at overveje, om der var Noget for dem at gjøre i denne Sag. Det gamle Spørgsmaal: Dobbelt- eller enkelt Møntfod? fremtraadte med forøget Styrke.

I Belgien fremtraadte den dygtige Forfatter E. de Laveleye og førte Ordet for Dobbeltmøntfoden. Det maa indrømmes, at dette Ord er mindre korrekt, da der faktisk aldrig er mere end en enkelt Møntfod, og det vilde maaske derfor være

heldigere at bruge Udtrykket Alternativmøntfod, hvorved betegnes, at det overlades Debitor at vælge, med hvilket Metal han vil betale. Det er klart, at han altid vil vælge det Metal, der er det billigste, og her have vi netop en af de Grunde, der anføres til Forsvar for denne Møntfod: den er mere demokratisk, hedder det, idet den formentlig mere end den enkelte Møntfod skaaner Debitor. Fremdeles siges det, at ved den dobbelte Møntfod holde de to Metaller paa en Maade hinanden i Ligevægt, hvoraf følger større Stadighed, hvorimod den enkelte Møntfod fremkalder Uro og Svingninger og stærke Diskontoforhøjelser. Den franske Banks bekjendte Direktør, Rouland, hævder ogsaa, at de franske forholdsvis rolige Diskontonoteringer skyldes den dobbelte Møntfod, hvorimod Englands enkelte Guldfod er Skyld i den stærke engelske Diskontosvingen. Det siges, at man ved en dobbelt Møntfod lettere vil undgaa Kriser, og særlig paastaas det, at det er den, Frankrig har at takke for, at det har kunnet udrede de fem Milliarder uden at føle stærke Rystelser. — Herimod er nu i Frankrig Viet. Bonnet optraadt. Med Hensyn til det sidste Punkt bemærker han, at Frankrig tvært imod har tabt flere Millioner, da det har betalt de 2 à 300 Mill., det har sendt Tyskland i Sølv, et Par Procent for højt. Dernæst paaviser han, at Frankrig, hvis det fremdeles vil holde paa Dobbeltfoden, vil herede sig selv store Tab. I Følge den franske Lov er det fastslaaet, at 1 Kilogr. Guld skal betales med 15½ Kilogr. Sølv. Men dette legale Værdiforhold svarer ikke til det faktiske: Sølv er i den senere Tid faldet stærkt i Værdi; Forholdet mellem Sølv og Guld var i Januar 1873 som 1 til 15,75, i Avgust som 1 til 16, og i November endog som 1 til 16,29. Den franske Lov tillægger altsaa Sølv et betydelig højere og Guld et betydelig lavere Værdi, end det har paa Verdensmarkedet. Følgen er den, at Guld et forlader Landet og Sølv et træder i dets Sted: ved at opkjøbe Guld i Frankrig tjene Spekulanterne adskillige Procent, som Landet taber. Der er nu al Sandsynlighed for, at Sølv vil blive ved med at falde, bl. A. fordi Tyskland endnu har store Beholdninger heraf, som det vil skille sig ved. Men naar saa Frankrig faar sine 4 Milliarder Guld ombyttet med Sølv med maaske

6 pCt.s Tab, hvor mange Millioner taber det saa ikke? Den Slutning, der udledes heraf, er, at Frankrig bør opgive Dobbeltfoden og gaa over til den enkelte Guldfod. Imod en saadan Forandring er der imidlertid en stærk Stemning i Frankrig, navnlig blandt de praktiske Mænd, og det er derfor tvivlsomt, om den lader sig gennemføre. Lykkes dette, saa vil Frankrig i alt Fald kunne gjøre Regning paa Samstemmen hos Schweiz; lykkes det ikke, saa risikerer det, at Schweiz opsiger det Konventionen af 23 Decr. 1865 (om Møntfællesskab mellem Frankrig, Belgien, Schweiz og Italien).

I Schweiz, hvor Dobbeltfoden ellers har haft og til Dels endnu har et stærkt Parti, begynder Stemningen nu at gaa i modsat Retning. Allerede i sit Budskab af 2 Febr. 1866 — altsaa lige efter Konventionens Afslutning — lod det schweiziske Forbundsraad forstaa, at naar ikke den enkelte, men den dobbelte Møntfod var gaaet af med Sejren, saa skyldtes det «visse Bankierers og Agiotørers» Indflydelse; «det lovbestemte Forhold af 1 : 15 $\frac{1}{2}$ mellem Guld og Sølv muliggjør nemlig hyppige og fordelagtige Spekulationer i Metallerne og Mønterne, hvilke Spekulationer vilde blive umulige, naar Forholdet mellem de to Metaller kun bestemtes af Markedets Love.» Det Berettigede i denne Insinuation er maaske tvivlsomt; men den viser i alt Fald, med hvilke Følelser Konventionen modtoges af et Parti i Schweiz. Men efter den ny tyske Møntlov Vedtagelse er Spørgsmaalet blevet endnu alvorligere: Guldet forlader Landet og bliver afløst af Sølv; den nominelle Dobbeltfod er i Færd med at gaa over til at blive en enkelt Sølvfod. Allerede tidligere har Schweiz erfaret noget Lignende: den saakaldte Dobbeltfod var før 1851 faktisk Sølvfod, fordi det lovbestemte Værdiforhold mellem Guld og Sølv, 1 : 15 $\frac{1}{2}$, gav Sølv et højere Værdi, end det havde paa Markedet, hvor Forholdet var 1 : 15,88. Fra 1851—66 var der derimod faktisk en enkelt Guldfod, fordi Værdiforholdet paa Markedet var 1 : 15,37, saa at det altsaa denne Gang var Guldet, Loven overvurderede. Nu begynder man imidlertid i Schweiz at blive kjed af disse idelige Svingninger frem og

tilbage, og man synes slet ikke om, at Landet oversvømmes af det Metal, hvis Værdi stadig bliver forringet.*)

Allerede under 30 November 1872 erklærede den schweiziske Handels- og Industriforenings Udvalg, at, saaledes som Forholdene nu havde udviklet sig, var der Fare for Nationalformueus Forringelse og for at det schweiziske Pengemarked skulde blive oversvømmet med Noter og berøvet den tidligere solide Metalbasis. «Alle schweiziske Undersaatter, som faa Betaling fra Udlandet, og som ere paa fast Gage eller henviste til at leve af deres Renter, blive betalte i et Metal (Sølv), der har 2—3 pCt. ringere Kjøbeevne end det, der i de sidste 20 Aar har været det sædvanlige Betalemiddel i Schweiz, Guld. Det lader sig ikke beregne, i hvor høj Grad Sølvet endnu vil falde, og i hvilken Grad Noteoversvømmelsen vil tage til. Det Konventionsforhold, hvori Schweiz staar til Frankrig og Italien, viser sig paa Grund af den dermed forbundne Dobbeltfod som en trykkende Byrde og en i Længden unaturlig Tilstand, der endmere forværres derved, at Frankrig og Italien fremture med deres Papiromsætningsmidler, og mere og mere synke ned heri.» Hvad var der nu at gjøre? Udmøntning af Guld kunde der ikke godt være Tale om, dels fordi en saadan Udmøntning vilde være meget kostbar for Schweiz, dels fordi Guldet kun kunde faas til en meget høj Pris, dels og navnlig fordi det udmøntede Guld strax igjen vilde forsvinde. At antage tyske og engelske Guldmønter efter en lovbestemt Tarif var heller ikke heldigt; dels fordi en saadan Tariferen i og for sig er mislig, dets fordi Landets Franksystem herved vilde blive bragt i en unaturlig Forbindelse med to derfra forskellige Systemer: det tyske og det engelse. Nej, Møntspørgsmaalet maatte definitivt løses! Men hvorledes? Skulde man slutte sig til det tyske Møntsystem, eller skulde

*) At Frankrig og Italien ikke saaledes som Schweiz (og Belgieu) oversvømmes af Sølv, uagtet hine Lande dog ogsaa høre til den latinske Møntkonvention, er begrundet i, at Metal overhovedet vanskelig cirkulerer der, saalænge der er Tvangskurs paa Noterne.

man med Bibeholdelsen af Franksystemet indskrænke sig til Dobbeltfodens Afløsning af Enkeltfoden?

Efter at denne Sag var bleven forelagt den schweiziske Handelstands forskjellige Organer, fandt Handels- og Industriforeningens Delegeretforsamling — trods de genfiske og baselske Handelsudvalgs Erklæringer til Gunst for Dobbeltfodens Bibeholdelse — sig under 30 Marts 1873 foranlediget til at vedtage følgende Resolution: «Forsamlingen udtaler sig for Overgangen til den rene Guldfod paa Franksystemets Grundlag og opfordrer de høje Forbundsautoriteter til strax at indlede diplomatiske Underhandlinger herom med de til den latinske Møntkonvention hørende Stater.» Forbundsraadet svarede imidlertid under 25 Juni, at der ikke var nogen Udsigt til at saadanne Underhandlinger vilde føre til Noget, hvorfor det var bedst at lade Sagen hvile.

Men den kom ikke længe til at hvile! D. 5 Okt. 1873 holdt Handels- og Industriforeningens Udvalg paany et Møde, i hvilket det besluttedes at indgive et nyt Andragende til Forbundsregeringen. Nødvendigheden af snarest muligt at gaa over til den rene Guldfod begrundes bl. A. derved: at der nu efter den tyske Møntlovs endelige Vedtagelse under 9 Juli 1873 ikke kan være nogen Tvivl om, at det tyske Rige definitivt og konsekvent vil indføre Guldfoden; at de skandinaviske Lande og Holland staa i Begreb med at gjøre det Samme, og at der endog i det fjærne Østen sker Begivenheder, der maa rokke Troen paa disse Landes ubegrænsede Sølvkonsum, idet Japan allerede har indført et paa Guld baseret Møntsystem. Møntkonventionens Lande kunne dog ikke betragte disse Begivenheder med Ligegyldighed. I Belgien har ogsaa allerede i 1872 Handelskamret i Antwerpen udtalt sig til Gunst for Overgang til Guldfoden, ligesom denne Sag i Deputeretkammeret er bleven bragt frem af den tidligere Finansminister, Frère-Orban, og Finansministeren har ogsaa besluttet sig til en Begrænsning af Sølvudmøntningen. — Disse Kjendsgjæringer synes at have gjort Indtryk paa det schweiziske Forbundsraad: Schweiz's Sendebud i Paris, Dr. Kern, har paa sin Regerings Ordre anmodet den franske Regering om at foranstalte Afholdelsen af

en Konference mellem Befuldmægtigede fra Møntkonventionens forskellige Stater, hvor da Spørgsmaalet om Dobbeltfodens Afskaffelse skal tages under Overvejelse. Efter Bestemmelsen var det netop i indeværende Maaned, at denne Konference skulde finde Sted.

— Ligesom det nys omtalte Spørgsmaal har en meget stor Literatur, der i de sidste Maaneder er bleven yderligere forøget, saaledes har ogsaa den Sag, vi nu skulle gaa over til, i den senere Tid været Gjenstand for megen Omtale, navnlig i engelske Blade. Det er Lesseps's storartede Projekt om en centralasiatisk Jærnbane.

Det er Lesseps Plan at forbinde London med Kalkutta ved en direkte Jærnvej. En undersøisk Forbindelse mellem England og Fastlandet er altsaa et nødvendigt Led af dette Foretagende. At Tunnelen under Kanalen i en nær Fremtid vil blive udført, derom er der heller ikke nogen Tvivl. Ideen hertil skriver sig fra Verdensudstillingen i 1867, og det skyldes kun de politiske Begivenheder, at denne ikke før er bleven udført. Denne Gang opgives Sagen imidlertid ikke, og Tunnelen vil sikkert være i Stand før den øresundske, om hvilken der jo ogsaa i denne Tid er Tale.

Naar man saa ad den undersøiske Jærnvej er kommen over Kanalen til Fastlandet, kjører man videre til Orenburg ved Ural. Her standse for Tiden de evropæiske Jærnveje; men man har endnu omtrent Halvdelen af de 8,160 Kilometre fra London til Kalkutta at tilbagelægge. Men fra Kalkutta er der imidlertid alt Jærnvej lige til Peschawur. Det Stykke, der bliver at anlægge, er altsaa kun Strækningen fra Orenburg til Peschawur. «Kun» er imidlertid et mindre korrekt Udtryk; thi Strækningen udgjør ikke mindre end 3,740 Kilom. eller omtrent 500 danske Mil! Og dertil kommer, at der er de aller største Naturvanskeligheder at overvinde. Imidlertid er der Ingen, der tvivler om, at det vil lykkes at overvinde disse, hvorimod man er ganske anderledes ængstelig for de Hindringer, der paa flere Steder vil blive lagt i Vejen af Befolkningerne. Paa sine Steder skal Banen nemlig passere vilde barbariske Folkeslag, om

hvilke det er sikkert, at de vil gjøre Alt, hvad der staar i deres Magt — og det er ikke lidet — for at faa Foretagendet til at strande.

Medens de engelske Blade ingenlunde omtale dette Projekt med Henrykkelse, og medens de paastaa, at, selv om det af politiske Henseende bliver realiseret, saa vil det dog aldrig i finansiel Henseende svare Regning, — ser Lesseps Sagen i et meget klarere Lys. Han henviser til, at man i sin Tid gjorde de samme Indvendinger mod Ideen til Suezkanalen, og at denne dog lod sig gennemføre, og han paastaar, at Suezkanalen frembød større Vanskeligheder end det nuværende Projekt.

Efter Bestemmelsen skulde Foretagendet være fuldført om fem Aar. Man skal da kunne tilbagelægge Vejen i fem Dage, medens man nu bruger 23 Dage for at komme fra London over Calais, Brindisi og Suez til Bombay. — Det skal endnu bemærkes, at der af Mr. Rawlinson er blevet udkastet Plan til en anden Bane til Indien, nemlig fra Konstantinopel over Lilleasien.

— I Aarets sidste Maaneder er der ligesom i Danmark i flere andre Stater blevet fremlagt Budgetter for det kommende Aar. Det mærkeligste af disse er unægtelig det preussiske, idet det udviser et Overskud paa over 33 Mill. Th. Finansministeren, der med Rette betegnede det forløbne Aar som enestaaende i Finansernes Historie, foreslog, at der af Overskuddet benyttedes 11 Mill. til Jærnbaner, 9 til andre offentlige Arbejder, $3\frac{1}{4}$ Mill. til Undervisningens Fremme osv. Han oplyste bl. A., at der af den franske Krigserstatning i det forløbne Aar var tilflydt den preussiske Statskasse 62 Mill. Th. — Lige saa smilende som dette Budget altsaa ser ud, lige saa melankolsk er det franske. Deficitet er her endog større end Overskuddet i Preussen, nemlig 178 Mill. Franks. Heraf skrive de 134 Mill. Fr. sig fra Afgang i Indtægter (navnlig den berømte Raastofskats 93 Mill.), hvorimod Resten skyldes forøgede Udgifter. Deficitet foreslaas dækket navnlig ved Forhøjelse af Stempelafgiften, Afgift paa Varetransporten, Afgift af Sukker, Salt osv.

— Af Begivenheder paa det økonomiske Omraade i Danmark kan mærkes, at Toldsagen har gjort et Skridt — — ja om det er fremad eller tilbage, er det maaske endnu for tidligt at udtale sig. Toldloven har været til første Behandling i Landstinget. Den Modtagelse, den fandt her, var ganske vist noget kjølig, og Finansministeren havde nok været berettiget til at gjøre Regning paa lidt mere Venlighed. Navnlig var Fischer Loven ingenlunde god, og han kom aller med den gamle Indvending, at man burde afvente «Gjensidighed» med Udlandet, inden man skred til Toldreformens Gjennemførelse. Men de Herrer Gjensidighedstheoretikere udtale sig ikke om af hvad Grund vi ikke maa have Lov til at gennemføre Reformer, før Udlandet har gjort det? Og hvis man i Udlandet ræsonnerer ligesom hos os, hvis man ogsaa der vil afvente Reformer, hvornaar lader den sig da gennemføre? — Ogsaa af andre Talere omtaltes Frihandelen med en vis Overlegenhed som et tilbagelagt Standpunkt; ja en enkelt Taler, Brasch, rettede endog et ligefrem Angreb paa den, men blev kraftigt imødegaaet af Ploug. — Vi skulle ikke i Dag gaa nøjere ind paa denne Sag, idet vi haabe senere at komme tilbage til den.

Kjøbenhavn d. 17 December 1873.

A. P.